

СЕКЦІЯ 3. ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ПУБЛІЧНОЮ АДМІНІСТРАЦІЄЮ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-501-6-63>

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОДАТКОВИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В РЕСПУБЛІЦІ РУМУНІЯ

Бабін Ігор Іванович

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри публічного права,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

м. Чернівці, Україна

Обсяг та зміст податкових повноважень органів місцевого самоврядування в кожній країні має свої особливості, не є винятком і Республіка Румунія. Ратифікація румунським парламентом Європейської хартії місцевого самоврядування, за твердженням місцевих вчених, поклала обов'язок дотримуватись її положень і, зокрема, тих, які стосуються реалізації місцевої автономії територіальних громад [1, с. 80]. Відповідно до пункту 1 статті 3 Закону “Про місцеве публічне управління” від 2001 року, “місцева автономія – це право та ефективна спроможність органів місцевого публічного управління вирішувати та управляти від імені та в інтересах місцевих громад, які вони представляють, публічними справами на умовах закону”[2]. Цим правом користуються місцеві ради та ради мерів, а також ради повітів та їхні голови, органи місцевого публічного управління, обрані загальним, рівним, прямим, таємним і вільним голосуванням. Статтею 4 цього ж Закону передбачено, що місцева автономія є лише адміністративною і фінансовою та здійснюється на основі та в межах передбачених законом. На думку румунських науковців, фінансова автономія територіальних громад є вкрай необхідною, оскільки адміністративна автономія буда б неможлива без фінансової, яка здійснює матеріальне забезпечення її діяльності. Ще одним вагомим аргументом є те, що місцеві громади знають власні можливості щодо фінансових ресурсів публічного походження та потреби щодо витрат, які повинні бути покриті для виробництва послуг на місцевому рівні [3, с. 104].

Принципи місцевої фінансової автономії розкриваються в статті 16 Закону “Про місцеві публічні фінанси” від 2006 року, зокрема, закріплюється право адміністративно-територіальних одиниць на

достатні фінансові ресурси, які органи місцевого публічного управління можуть використовувати для виконання своїх повноважень на підставі та в межах, передбачених законом [4]. В статті 5 цього ж закону закріплено перелік доходів місцевого бюджету: а) власні доходи, що складаються з податків, зборів, внесків, інших платежів, відрахувань від податку на прибуток; б) відрахування від окремих доходів державного бюджету; в) дотації отримані з державного та інших бюджетів; г) пожертвування та спонсорство.

Традиційно на особливу увагу заслуговують власні доходи місцевих бюджетів, представлені місцевими податками та зборами, щодо яких органи місцевого публічного управління володіють реальними повноваженнями. Відповідно до пункту 2 статті 139 Конституції Румунії “місцеві податки та збори встановлюються місцевими чи повітовими радами в межах та на умовах встановлених законом” [5]. Характерно, що на відміну від України чи Республіки Польща, наявність податкових повноважень не обмежується найнижчою ланкою органів місцевого самоврядування [6]. Стаття 27 Закону “Про місцеві публічні фінанси” від 2006 року, деталізуючи положення конституції, закріплює, що “місцеві податки та збори затверджуються місцевими, повітовими радами та Генеральною радою муніципалітету Бухареста, залежно від обставин, в межах та на умовах закону” [4]. Сам же перелік міститься в Фіскальному кодексі. Відповідно до статті 454 якого, місцеві податки та збори поділяються на три великі групи: 1) базові місцеві податки (податок на нерухоме майно; земельний податок; податок на транспортні засоби; плата за видачу сертифікатів, погоджень та дозволів; плата за використання засобів реклами та рекламу; податок на публічні покази); 2) спеціальні місцеві податки (парафіскалітети або цільові місцеві збори, які встановлюються місцевою радою для фінансування певних публічних послуг, що мають специфічний характер, і якими безпосередньо користуються окремі фізичні або юридичні особи); 3) інші місцеві податки (прямо передбачені Фіскальним кодексом місцеві збори, які не входять до переліку базових місцевих податків, та мають цивільно-адміністративний або сервісний характер, тобто часто пов’язані з конкретними послугами або адміністративними діями з боку органів місцевого самоврядування).

Щодо кожної з названих груп податкові повноваження органів місцевого самоврядування Румунії відрізняються. Найбільш традиційними є повноваження щодо базових місцевих податків. Тут повноваження органів місцевого самоврядування, як і в Україні, фактично складаються з двох елементів. По-перше, встановлення конкретних ставок податків в граничних межах, визначених Фіскальним кодексом. Щороку до 30 квітня місцева рада повинна ухвалити рішення про розміри ставок на наступний рік та врахувати індексацію згідно з інфляційним коефіцієнтом, встановленим Міністерством фінансів. У

деяких випадках розмір ставки податку може бути вищим за максимальну межу передбачену Фіскальним кодексом, По-друге, надання податкових пільг або звільнень (наприклад, пенсіонерам, інвалідам, багатодітним сім'ям) залежно від місцевих умов та соціальної політики.

Компетенція органів місцевого самоврядування щодо спеціальних податків (**impozite și taxe speciale**) є значно ширшою та включає певні повноваження як в сфері встановлення так й адміністрування. Місцеві ради мають право самостійно запроваджувати спеціальні податки шляхом прийняття відповідного рішення. Для прикладу можна навести: спеціальний податок за паркування; збір за прибирання/вивезення сміття; збір за освітлення вулиць; збір за охорону громадського порядку; збір за використання публічного простору. Місцеві ради самостійно визначають всі елементи юридичної конструкції даного платежу з врахуванням того, що ставки мають встановлюватись виходячи з витрат на відповідну послугу, тобто за принципом покриття витрат [7, с. 105]. Крім того, податкове законодавство передбачає, що встановлення спеціальних податків має також відповідати принципам: еквівалентності (платіж має бути пов'язаний з конкретною послугою, якою користується платник); прозорості (рішення про введення повинно містити обґрунтування витрат, які покриваються); участі громадськості (необхідність попереднього громадського обговорення). За облік, нарахування, сплату та контроль спеціальних податків відповідають місцеві податкові служби (Direcția de Impozite și Taxe Locale). Вони мають повноваження проводити податкові перевірки, застосовувати штрафи та пеню, а також примусове стягнення.

Незважаючи на те, що спеціальні податки запроваджуються за розсудом органу місцевого самоврядування, при їх встановлення місцева влада не може діяти безвідповідально. Надходження від спеціальних податків не мають перевищувати реальні витрати на послугу. За дотриманням законодавства здійснюється адміністративний контроль префектом та прокуратурою. В румунській юридичній доктрині та практиці існує чимала дискусія щодо спеціальних податків. Конституційний Суд Румунії в 2012 році розглядаючи питання щодо їх конституційності використав поширений у французькій фінансово-правовій доктрині термін “парафіскалітети”.

Інші місцеві податки можуть запроваджуватись рішенням органу місцевого самоврядування виходячи з потреб громади. Мають виключно цільовий характер та призначені для покриття витрат на певні адміністративні чи сервісні дії (наприклад, збір за видачу дозволу на будівництво, збір за реєстрацію підприємства...). Органи місцевого самоврядування визначають всі елементи юридичної конструкції інших місцевих податків, включаючи ставки, пільги, порядок сплати та здійснюють адміністрування цих платежів.

Підсумовуючи вище викладене, можна зазначити, що органи місцевого самоврядування в Румунії мають значно ширшу автономію у сфері податкової політики, ніж в Україні, що відповідає європейським принципам децентралізації та фінансової самостійності органів місцевого самоврядування. Податкове законодавство Румунії передбачає більш гнучку систему місцевих податків та зборів, а податкові повноваження органів місцевого самоврядування включають: 1) право регулювати ставки базових місцевих податків у встановлених Фіскальним кодексом межах, а у необхідних випадках встановлювати розмір ставок вищий ніж передбачено законодавством, що дозволяє адаптувати податкову політику до потреб громади; 2) право самостійно запроваджувати спеціальні та інші місцеві податки, що дає змогу використовувати додаткові джерела фінансування публічних потреб; 3) право встановлювати податкові пільги та звільнення з усіх трьох груп місцевих податків та зборів, що надає можливість враховувати місцеві умови та соціальну політику; 4) право адмініструвати та контролювати сплату місцевих податків, що стимулює ефективне управління фінансами місцевого самоврядування. Таким чином, система податкових повноважень органів місцевого самоврядування в Румунії характеризується балансом між централізованим наглядом держави і муніципальною свободою, сприяє прозорому управлінню та підвищенню відповідальності органів місцевого самоврядування перед своїми громадами.

Література:

1. Profiroiu A., Profiroiu M. Autonomia financiară a colectivităților locale din România – premise a succesului descentralizării. *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, 2007, №19, P. 77-85.
2. Legea nr. 215 din 23 aprilie 2002 (republicată) administrației publice locale. *Monitorul Oficial*, 2007, nr. 123.
3. Tudor Marian, Iancu Daniela, Drăghici Andreea. *Drept financiar*. Editura Universității din Pitești, 2009. 368p.
4. Legea nr. 273 din 29 iunie 2006 privind finanțele publice locale. *Monitorul Oficial*, 2006, Partea I nr. 618.
5. Constituția României. Електронний ресурс: <https://www.constitutaromaniei.ro/art-139-impozite-taxe-si-alte-contributii/>
6. Бабін І.І. Особливості правового регулювання системи податків органів місцевого самоврядування в Республіці Польща. Аналітично-порівняльне правознавство. 2024. № 1. – С. 94-99. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.01.15>
7. Costăș C.F., Zah A.M., Puț S.I. *Drept fiscal. Caiet de seminar*, ed. a III-a, Ed. Solomon, București, 2017, 190 p.